

<https://doi.org/10.26565/2075-1834-2024-37-13>

УДК 347.2/.3

О. А. УСТИМЕНКО

кандидат юридичних наук,

завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін

E-mail: ustymenko@karazin.ua ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-9625-9347>

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Харків, 61022, майдан Свободи, 4

ОСОБЛИВОСТІ ВИКУПУ ПАМ'ЯТОК КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

АНОТАЦІЯ. *Вступ.* Надзвичайно важливу роль у становленні України як самостійної європейської держави відіграє підвищення рівня культурної самосвідомості її громадян, й окрему ланку в цьому процесі займає належне законодавче врегулювання здійснення права власності на пам'ятки культурної спадщини. Аналіз нормативно-правових актів, що врегульовують правовий статус та обіг пам'яток культурної спадщини, свідчить про певну фрагментарність, суперечливість та наявність колізій. На сьогоднішній день проблема правового регулювання окремих аспектів припинення права власності на пам'ятки культурної спадщини є доволі актуальною також і в доктринальному аспекті. Недостатня кількість у цивілістичній науці окремих спеціальних досліджень пам'яток культурної спадщини в якості об'єктів права власності свідчить про корелятивний зв'язок з відповідною законодавчою невизначеністю та водночас підкреслює нагальну практичну значущість таких теоретичних досліджень. Метою дослідження є з'ясування особливостей особливості викупу пам'яток культурної спадщини.

Короткий зміст основних результатів дослідження. Оскільки у відповідній статті ЦК законодавець оперує терміном «власник», а Закон України «Про охорону культурної спадщини» також не містить прямої вказівки суто на право приватної власності, а, навпаки, вказує, що пам'ятки можуть перебувати у державній, комунальній та приватній власності, зроблено висновок про те, що можливий примусовий викуп не тільки пам'яток, що перебувають у праві приватної власності. Акцентовано увагу на тому, що позов може бути пред'явлено тільки власнику пам'ятки культурної спадщини, а не її володільцю або користувачу та вказано на потребу доведення причинно-наслідкового зв'язку між діями або бездіяльністю власника пам'ятки культурної спадщини та її пошкодженням або знищенням. В свою чергу, орган охорони культурної спадщини має аргументувати та обґрунтувати наявність невідкладної необхідності, за якої позов про викуп пам'яток культурної спадщини подається без попередження її власника.

Висновок. На сьогодні у правовому регулюванні відносин, об'єктом яких виступають пам'ятки культурної спадщини, спостерігається певна невизначеність. Аналіз основних аспектів означеної підстави припинення права власності дозволяє стверджувати про наявність «взаємопроникнення» норм приватного та публічного права, оскільки притаманний цивільному праву диспозитивний метод правового регулювання стосується лише окремих аспектів обігу пам'яток культурної спадщини, наприклад, підстав набуття права власності на неї. Натомість імперативи публічного права в більшій мірі поширюються на правовідносини, об'єктом яких виступають пам'ятки культурної спадщини, зокрема, коли мова йде про їх викуп – сам примусовий характер такого викупу, визначення викупної ціни за рішенням суду при недосягненні згоди сторонами тощо.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: *викуп, право власності, пам'ятка культурної спадщини, припинення права.*

Як цитувати: Устименко О. А. Особливості викупу пам'яток культурної спадщини. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, серія «Право»*. 2024. Вип. 37. С. 119 – 124 <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2024-37-13>

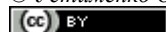
In cites: Ustyenko O. A. (2024). Particulars of purchasing memories cultural heritage. *The Journal of V.N. Karazin Kharkiv National University, Series "Law"*, (37), P. 119-124 <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2024-37-13> (in Ukrainian)

Постановка проблеми. За роки незалежності в Україні відбувалась та продовжує відбуватись низка важливих реформ у сфері економіки, політики, освіти, культури тощо із внесенням змін до нормативно-правової бази у відповідній сфері. За таких обставин, надзвичайно важливу роль у становленні України як самостійної європейської

держави відіграє підвищення рівня культурної самосвідомості її громадян, й окрему ланку в цьому процесі займає належне законодавче врегулювання здійснення права власності на пам'ятки культурної спадщини.

Безумовно доречним буде зазначити, що аналіз нормативно-правових актів, що врегульовують правовий статус та обіг.

© Устименко О.А., 2024

This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0

пам'яток культурної спадщини, свідчить про певну фрагментарність, суперечливість та наявність колізій. З огляду на тематику дослідження слід окремо вказати про таку законодавчу недосконалість як відсутність належного врегулювання процедурних аспектів викупу пам'яток культурної спадщини.

Водночас справедливим буде зауважити, що в Україні функціонує Державний реєстр нерухомих пам'яток України («Пам'ятка»); Україною ратифіковано низку міжнародних нормативно-правових актів, які стосуються охорони та обігу пам'яток культурної спадщини, зокрема, таких як Конвенція про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту; Конвенція про охорону всесвітньої культурної та природної спадщини; Конвенція про заходи, спрямовані на заборону і запобігання незаконному ввезенню, вивезенню та передачі права власності на культурні цінності тощо.

Стан наукового дослідження теми.

На сьогоднішній день проблема правового регулювання окремих аспектів припинення права власності на пам'ятки культурної спадщини є доволі актуальною також і в доктринальному аспекті. Недостатня кількість у цивілістичній науці окремих спеціальних досліджень пам'яток культурної спадщини в якості об'єктів права власності свідчить про корелятивний зв'язок з відповідною законодавчою невизначеністю та водночас підкреслює нагальну практичну значущість таких теоретичних досліджень. Окремі існуючі на сьогодні в українській науковій спільноті роботи (З.Ф. Зверховської, О.А. Менської тощо) присвячені переважно проблематиці обігу та охорони пам'яток культурної спадщини як таких.

Мета дослідження. Метою дослідження є з'ясування особливостей особливості викупу пам'яток культурної спадщини.

Основні результати дослідження. Виходячи з аналізу підстав припинення права власності, наведених у ст. 346 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) [1], можна дійти висновку про те, що право власності на пам'ятку культурної спадщини може бути припинено за будь-якої із вказаних у цитованій нормі підстав. О.А. Менська, проводячи дослідження дисертаційного рівня, пропонує укласти єдиний вичерпний перелік підстав примусового припинення права власності на об'єкти культурної спадщини шляхом його закріплен-

ня в Цивільному кодексі України з подальшою деталізацією їх регламентування у галузевому законодавстві за принципом *numerus clausus* [2, с. 4]. Окремою, «прямою», підставою припинення права власності на пам'ятку культурної спадщини законодавець зазначає таку підставу як викуп пам'ятки культурної спадщини. В наукових дослідженнях на теперішній час не існує єдності думок щодо такої підстави припинення права власності, в окремих випадках викуп пам'ятки культурної спадщини розглядається навіть як різновид конфіскації. Як обґрунтовано вказує З.Ф. Зверховська, віднесення примусового викупу пам'яток культурної спадщини до різновиду конфіскації є хибним, оскільки спростовується тим, що відповідно до ст. 354 ЦК України конфісковане майно переходить у власність держави безоплатно, тоді, як викуп пам'ятки проводиться на оплатній основі. Окрім цього, як констатує дослідниця, конфіскація є санкцією за вчинення правопорушення у випадках, встановлених законом, а викуп пам'ятки культурної спадщини відбувається тільки у разі, якщо у результаті дій або бездіяльності власника пам'ятки їй загрожує пошкодження або знищення [3, с. 132].

Так, у ст. 322 ЦК України вказано, що власник зобов'язаний утримувати майно, що йому належить, якщо інше не встановлено договором або законом. Згідно Закону України «Про охорону культурної спадщини» знищення [4], пам'ятка (крім пам'ятки археології, які можуть належати на праві власності виключно державі), може перебувати у державній, комунальній або приватній власності. Тягар утримання майна власником пам'ятки культурної спадщини також полягає в тому, що на нього покладено обов'язок забезпечення збереження таких пам'яток, утримання її в належному стані, консервацію, реставрацію або ремонт тощо за власний рахунок, якщо інше не передбачено відповідним договором або законом.

На думку О.А. Менської, примусовий викуп можливий лише щодо пам'ятки, яка перебуває у приватній власності, а щодо користувачів (або володільців – примітка наша) пам'яток культурної спадщини дане питання нормами ЦК України не врегульовано [5, с. 114]. Дещо по іншому тлумачить цю норму С.Є. Морозова, яка вказує, що примусовий викуп пам'ятки культурної спадщини можливий як у фізичних або юридичних осіб, яким пам'ятка належить на праві приватної власності, так і у органів

місцевого самоврядування, яким пам'ятка належить на праві комунальної власності [6, с. 235]. Оскільки у відповідній статті ЦК України законодавець оперує терміном «власник», а Закон України «Про охорону культурної спадщини» також не містить прямої вказівки суто на право приватної власності, навпаки, вказуючи, що пам'ятки культурної спадщини можуть перебувати у державній, комунальній та приватній власності, вважаємо, що викуп пам'ятки культурної спадщини можливий як щодо пам'яток, що перебувають у праві приватної власності, так і щодо пам'яток, які перебувають у комунальній власності.

У разі, коли пам'ятці загрожує небезпека пошкодження, руйнування чи знищення, відповідно до положень вказаного закону, власник або уповноважений ним орган, особа, яка набула права володіння, користування чи управління, зобов'язані привести цю пам'ятку до належного стану (змінити вид або спосіб її використання, провести роботи з її консервації, реставрації, реабілітації, музеєфікації, ремонту та пристосування). В кодексі йдеться лише про «пошкодження» або «знищення», термін «руйнація» не використовується. У глумачному словнику української мови термін «знищення» трактується як припинення існування певного об'єкту; «пошкодження» - порушення анатомічної цілісності об'єкту; «руйнація» - доведення до повного розорення, занепаду [7, с. 473; 1098; 1278]. На законодавчому рівні не розтлумачено термін «знищення», етапи або ступені знищення тощо. Не зважаючи на формулювання у законі щодо «загрози знищення», виникає закономірне питання – якщо пам'ятка культурної спадщини знищена (а метою заявлення позову є перехід права власності на пам'ятку: з приватної або комунальної у державну), тобто перестала існувати як предмет матеріального світу, яким чином буде відбуватись перехід права власності?

В ЦК України зазначено, що якщо в результаті дій або бездіяльності власника пам'ятки культурної спадщини їй загрожує пошкодження або знищення, відповідний орган охорони культурної спадщини робить власнику пам'ятки відповідне попередження. Натомість галузевий нормативно-правовий акт визначає, що якщо власник або уповноважений ним орган, особа, яка набула права володіння, користування чи управління, самостійно не здійснюють заходів, передбачених законом, то відповідний орган охоро-

ни культурної спадщини може зобов'язати їх здійснити ці заходи, видавши відповідне розпорядження. У разі, якщо власник або уповноважений ним орган, особа, яка набула права володіння, користування чи управління, не може виконати розпорядження органу охорони культурної спадщини щодо охорони пам'ятки, орган охорони культурної спадщини може вжити необхідних заходів самостійно (повністю або частково), профінансувавши їх за рахунок спеціальних коштів на фінансування охорони культурної спадщини. Тобто, фактично мова йде про те, що перед винесенням власникові пам'ятки культурної спадщини відповідного імперативного попередження уповноважений орган видає розпорядження, яке у разі його невиконання може бути здійснено ним самостійно як частково, так і повному обсязі.

Далі, відповідно до положень галузевого закону, державним органам з питань охорони культурної спадщини надано право на пред'явлення позову про викуп пам'ятки без попередження власника. Такий позов може бути пред'явлено тільки у разі виникнення невідкладної необхідності у забезпеченні умов для збереження пам'ятки культурної спадщини, або тоді, коли власник не має можливості створити необхідні умови для збереження пам'ятки. В унісон сформульована аналогічна норма в ЦК України, відповідно до якої у разі невідкладної необхідності забезпечення умов для збереження пам'ятки культурної спадщини позов про її викуп може бути пред'явлено без попередження. Вочевидь, категорію «невідкладна необхідність» слід глумачити як такий стан, за якого пам'ятці загрожує руйнування або знищення. Орган охорони культурної спадщини має аргументувати та обґрунтувати наявність невідкладної необхідності, за якої позов про викуп пам'ятки культурної спадщини подається без попередження її власника (в цьому разі до уваги не беруться дії або бездіяльність власника, оскільки мова йде про невідкладність). Законом не встановлено відповідних строків, а лише зазначено, що після зробленого попередження позов пред'являється у разі, якщо власник пам'ятки не вживає відповідних заходів, у тому числі в разі неможливості створення відповідних умов.

Означений позов може бути пред'явлено тільки власникові пам'ятки культурної спадщини, а не її володільцю або користувачеві. Тобто, відповідачем у позові про примусовий викуп пам'ятки ку-

льтурної спадщини виступає її власник, а позивачем, відповідно, орган охорони культурної спадщини – Департамент культурної спадщини в структурі апарату Міністерства культури та інформаційної політики України та відповідні органи на місцях. Відповідно до положень Закону України «Про місцеве самоврядування» [8] до відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад належать делеговані [Міністерством культури та інформаційної політики України] повноваження із забезпечення охорони пам'яток історії та культури, збереження та використання культурного надбання. Зокрема, приймається рішення про збереження пам'яток культурної спадщини шляхом подання відповідного позову про викуп до суду, до якого додається пояснювальна записка з обґрунтуванням необхідності такого викупу.

При цьому ініціатором пред'явлення позову (точніше буде вказати – суб'єктом виявлення порушення) може бути як орган охорони культурної спадщини, так і будь-які зацікавлені треті особи.

Якщо власником пам'ятки культурної спадщини не вжито заходів щодо її збереження, зокрема у зв'язку з неможливістю створення необхідних для цього умов, суд за позовом відповідного органу охорони культурної спадщини може постановити рішення про її викуп. Не зайвим буде також звернути увагу на те, що назва відповідної норми в галузевому нормативно-правовому акті містить формулювання «примусове відчуження або викуп», а назва норми у кодексі – тільки формулювання «викуп». Можливо, по аналогії з такою підставою припинення права власності як припинення права власності на нерухоме майно у зв'язку з викупом для суспільних потреб чи примусовим відчуженням з мотивів суспільної необхідності земельної ділянки, на якій воно розміщене, викуп відбувається за згодою власника на добровільних засадах, а примусове відчуження – поза його волею, але відповідні норми ані кодексу, ані галузевого закону не деталізують дане припущення й воно суперечить сутності інституту, що досліджується.

Не можна не згадати у цьому аспекті думку З.В. Зверховської про те, що викуп пам'ятки культурної спадщини можливий не лише у разі недбалого ставлення до неї. Як вказує дослідниця, відповідно до положень ст. 417 ЦК України, у разі припинення права користування на підставі суперфіцію земельною ділянкою, на якій була споруджена будівля (споруда) суд може постановити рішення про викуп власником будівлі (споруди) земельної ділянки, на якій вона розміщена, або про викуп власником земельної ділянки будівлі (споруди), якщо знесення будівлі (споруди), що розміщена на земельній ділянці, заборонено законом (житлові будинки, пам'ятки культурної спадщини тощо) [3, с. 114]. Фактично, мова йде про різні підстави припинення права власності, які на перший погляд є ідентичними внаслідок дещо некоректного використання термінологічного апарату.

В свою чергу, на думку О.А. Менської, при вирішенні питання про викуп пам'ятки культурної спадщини, у разі, якщо власник безгосподарно ставиться до належної йому пам'ятки, одночасно має бути пред'явлено позов про примусове припинення права власності на земельну ділянку, оскільки у такому разі, по-перше, буде зберегтися природне та історичне оточення пам'ятки, а, по-друге, унеможлиблюється виникнення ситуації, за якої право власності на об'єкт культурної спадщини та на зайняту ним земельну ділянку належать різним суб'єктам, що може призвести у подальшому до певних труднощів використання чи охорони таких об'єктів [5, с. 110].

Як вказує дослідниця, суд, розглядаючи справу про примусовий викуп пам'ятки культурної спадщини, повинен встановити низку фактів та прийняти рішення, які мають значення для справи:

- встановити факт бездіяльності власника або факт наявності дій, спрямованих на пошкодження або знищення пам'ятки;

- встановити факт попередження відповідним державним органом власника про припинення недбалого ставлення до пам'ятки;

- встановити факт невідкладної необхідності забезпечення умов для збереження пам'ятки культурної спадщини в разі пред'явлення позову про викуп пам'ятки без попередження;

- визначити викупну ціну пам'ятки культурної спадщини у разі недосягнення згоди щодо неї сторонами спору [5, с. 99].

Доречним вбачається також доведення причинно-наслідкового зв'язку між діями або бездіяльністю власника пам'ятки культурної спадщини та її пошкодженням, руйнацією або знищенням.

Викуплена пам'ятка культурної спадщини переходить у власність держави на оплатних засадах: власнику пам'ятки споча-

тку відшкодовується викупна ціна, а потім, на підставі судового рішення, відбувається припинення права власності на пам'ятку культурної спадщини. Щодо викупної ціни пам'ятки, то вона визначається за взаємною згодою сторін, а якщо домовленість щодо ціни сторонами не досягнута, спір вирішується судом.

Викупна ціна визначається виходячи з Методики грошової оцінки пам'яток, затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України від 26.09.2002 № 1447 [9].

Висновки. Таким чином, резюмуючи проведене дослідження, слід визнати той факт, що на сьогодні у правовому регулюванні відносин, об'єктом яких виступають пам'ятки культурної спадщини, спостерігається певна невизна-

ченість. Аналіз основних аспектів означеної підстави припинення права власності дозволяє стверджувати про наявність «взаємопроникнення» норм приватного та публічного права, оскільки притаманний цивільному праву диспозитивний метод правового регулювання стосується лише окремих аспектів обігу пам'яток культурної спадщини, наприклад, підстав набуття права власності на неї.

Натомість імперативи публічного права в більшій мірі поширюються на правовідносини, об'єктом яких виступають пам'ятки культурної спадщини, зокрема, коли мова йде про їх викуп – сам примусовий характер такого викупу, визначення викупної ціни за рішенням суду при недосягненні згоди сторонами тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Цивільний кодекс України. Офіційний вісник України. 2003. № 11 (28.03.2003). Ст. 461.
2. Менська О. А. Культурна спадщина як об'єкт цивільних прав : автореф. дис ... канд. юрид. наук. Київ, 2015. 24 с.
3. Зверховська В.Ф. Культурні цінності як об'єкти цивільних прав: дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Одеса, 2015. 212 с.
4. Про охорону культурної спадщини: Закон України від 08.06.2000 р. № 1805–III. Відомості Верховної Ради України. 2000. № 39. Ст. 333.
5. Менська О. А. Культурна спадщина як об'єкт цивільних прав: дис ... канд. юрид. наук. 12.00.03. Київ, 2015. 231 с.
6. Цивільний кодекс України: Науково-практичний коментар (пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій, Міністерства юстиції, науковців, фахівців). Т. 5: Право власності та інші речові права. За ред. проф. І. В. Спасиво-Фатєєвої. Серія «Коментарі та аналітика». Х.: ФО-П Лисяк Л. С., 2011. 624 с.
7. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250000 / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. VIII, 1728 с.
8. Про місцеве самоврядування в Україні. Закон України. Офіційний вісник України. 1997. № 25. стор. 20.
9. Методика грошової оцінки пам'яток, затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 26.09.2002 № 1447. Офіційний вісник України. 2002 р., № 39, стор. 82, стаття 1828.

Стаття надійшла до редакції 18.02.2024

Стаття рекомендована до друку 18.03.2024

O. A. USTYMENKO

PhD (Law),

Head of of the Department of Civil Law Disciplines

E-mail: ustymenko@karazin.ua

ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-9625-9347>

V. N. Karazin Kharkiv National University
Kharkiv, 61022, Svobody square,4

PARTICULARS OF PURCHASING MEMORIES CULTURAL HERITAGE

ANNOTATION. *Introduction.* An extremely important role in the formation of Ukraine as an independent European state is played by raising the level of cultural self-awareness of its citizens, and a separate link in this process is occupied by the proper legislative regulation of the exercise of ownership of cultural heritage sites. The analysis of legal acts regulating the legal status and circulation of monuments of cultural heritage shows a certain fragmentation, inconsistency and the presence of conflicts. To date, the problem of legal regulation of certain aspects of the termination of the right to ownership of cultural heritage sites is quite relevant also in the doctrinal aspect. The insufficient number of individual special studies of cultural heritage monuments as objects of property rights in civil science indicates a correlative relationship with the corresponding legislative uncertainty and at the same time emphasizes the urgent prac-

tical significance of such theoretical studies. The purpose of the research is to find out the peculiarities of the purchase of monuments of cultural heritage.

Summary of the main results of the study. Since the legislator uses the term «owner» in the relevant article of the Central Committee, and the Law of Ukraine «On the Protection of Cultural Heritage» also does not contain a direct reference to the right of private ownership, but, on the contrary, indicates that monuments can be in state, communal and private property, it was concluded that forced redemption is possible not only of monuments that are under private ownership. Attention is focused on the fact that a lawsuit can be filed only against the owner of a cultural heritage site, not its owner or user, and the need to prove a cause-and-effect relationship between the actions or inaction of the owner of a cultural heritage site and its damage is indicated or destruction. In turn, the body for the protection of cultural heritage must argue and justify the existence of an urgent need for which a claim for the redemption of a cultural heritage monument is filed without warning its owner.

Conclusion. Today, there is some uncertainty in the legal regulation of relations, the object of which are cultural heritage monuments. The analysis of the main aspects of the specified grounds for the termination of the right of ownership allows us to assert the presence of «interpenetration» of the norms of private and public law, since the dispositive method of legal regulation inherent in civil law concerns only certain aspects of the circulation of monuments of cultural heritage, for example, the grounds for acquiring the right to own them. Instead, the imperatives of public law to a greater extent apply to legal relations, the object of which are monuments of cultural heritage, in particular, when it comes to their redemption - the very coercive nature of such redemption, determination of the redemption price by a court decision if the parties do not reach an agreement, etc.

KEY WORDS: *redemption, right of ownership, monument of cultural heritage, termination of right.*

REFERENCES

1. Civil Code of Ukraine. Official Gazette of Ukraine. 2003. No. 11 (March 28, 2003). Art. 461. (in Ukrainian).
2. Menska O. A. (2015). Cultural heritage as an object of civil rights: autoref. thesis ... candidate law of science Kyiv. 24 p. (in Ukrainian).
3. Zverkhovska V.F. (2015). Cultural values as objects of civil rights: diss. ... candidate law Sciences: 12.00.03. Odesa, 212 p. (in Ukrainian).
4. On the protection of cultural heritage: Law of Ukraine dated June 8, 2000 No. 1805–III. Information of the Verkhovna Rada of Ukraine. 2000. No. 39. Art. 333. (in Ukrainian).
5. Menska O. A. (2015). Cultural heritage as an object of civil rights: dissertation ... candidate. law of science 12.00.03. Kyiv. 231 p. (in Ukrainian).
6. Civil Code of Ukraine: Scientific and practical commentary (explanations, interpretations, recommendations using the positions of higher courts, the Ministry of Justice, scientists, experts) (2011). T. 5: Ownership and other property rights. Under the editorship Prof. I. V. Spasibo-Fateeva. Commentary and Analytics Series. Kh.: FO-P Lysiak L. S. 624 p. (in Ukrainian).
7. Large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language (2005). 250,000 / comp. and heads ed. V. T. Busel. Kyiv; Irpin: Perun. VIII, 1728 p. (in Ukrainian).
8. About local self-government in Ukraine. Law of Ukraine. Official Gazette of Ukraine. 1997. No. 25. p. 20. (in Ukrainian).
9. Methodology of monetary valuation of monuments, approved by Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 09/26/2002 No. 1447. Official Gazette of Ukraine. 2002, No. 39, p. 82, article 1828. (in Ukrainian).

The article was received by the editors 18.02.2024

The article is recommended for printing 18.03.2024